

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Ж.К.Сіднева, канд. екон. наук

Національний університет харчових технологій

Відмінною рисою сучасної економіки є розвиток процесів глобалізації, ознаки яких присутні у всіх сферах діяльності. Інтеграція України у світовий економічний простір ставить нові вимоги щодо розвитку всіх секторів національної економіки, вимагає обов'язкового врахування сучасних тенденцій світових ринків. Перехід до нових форм господарювання за умов недосконалої правової бази, відсутності науково обґрунтованої концепції реформ, зниження рівня та якості життя населення спровокували появу цілої низки небезпек та загроз не лише стабільному розвитку економіки, але й національній безпеці. Так, згідно звіту, опублікованому ООН у 2010 р. за індексом людського розвитку, який характеризує якість життя, Україна займала 69 місце з 169 країн, що посилює актуальність питань формування ефективною системи національної безпеки [1].

Головною складовою, фундаментом та матеріальною основою національної безпеки є економічна безпека, яка надає реальні можливості для функціонування всіх інших її елементів.

Не буде перебільшенням відмітити, що провідне місце серед елементів економічної безпеки відводиться продовольчій безпеці, яка гарантує соціальну стабільність у суспільстві, доступність якісних продуктів харчування та стійкий економічний розвиток. Проблема продовольчої безпеки почала активно досліджуватись з середини 70 рр. ХХ ст. У 1974 р. Генеральною Асамблеєю ООН були схвалені «Міжнародні зобов'язання із забезпечення продовольчої безпеки у світі», розроблені ФАО. У 1996 р. на Всесвітньому форумі з проблем продовольства була прийнята «Римська декларація щодо всесвітньої продовольчої безпеки», в якій продовольча безпека саме і була визнана найважливішою частиною економічної безпеки кожної країни.

У той же час, треба підкреслити, що серед фахівців немає єдиної думки щодо сутності продовольчої безпеки. Різні аспекти продовольчої безпеки розглядаються в працях І.І. Лікінова, П.Т. Саблука, О.І. Гойчука, С.М. Кваші, Г.О. Колесніка, М.Й. Хорунжого, М.А. Хвесика, П.П. Борщевського, Л.В. Дейнеко та інших. Сутність продовольчої безпеки України розкривається у низці нормативно-законодавчих актів, в основу яких покладено загальносвітові підходи з урахуванням національних економічних можливостей. Визначення продовольчої безпеки наводяться в таких документах, як Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Державна цільова програма розвитку села до 2015 року», «Концепція економічної безпеки України». Найбільш ґрунтовне визначення міститься в Законі України «Про продовольчу безпеку», яка трактується як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої держава гарантує фізичну й економічну доступність та якість життєво важливих продуктів харчування населенню згідно з науково об-

грунтованими наборами продуктів харчування, підтримує стабільність продовольчого забезпечення населення та забезпечує продовольчу незалежність [2].

Аналіз існуючих трактувань сутності продовольчої безпеки свідчить про існування певних відмінностей у визначеннях, але принципові положення домінують у їх більшості. Вважається, що система продовольчої безпеки держави повинна будуватися на принципах самозабезпеченості, незалежності, стабільності, доступності продовольства (фізичній та економічній) для населення. У той же час проблемі якості і безпечності продуктів харчування не приділяється належної уваги. Загальновідомо, що вирішення продовольчої проблеми залежить не тільки від кількісного забезпечення населення продуктами харчування, але великою мірою від їх якості. Сутність продовольчої безпеки реалізується системою показників-індикаторів економічної безпеки. Аналіз індикатора достатності споживання окремих продуктів харчування, свідчить, що фактичне споживання більшості видів продовольства останнім часом нижче раціональних норм. Так, у 2011 р. найбільше відставання фактичного споживання від раціонального спостерігалось по молоку і молокопродуктах (на 46 %), м'ясу і м'ясопродуктах (на 36 %), плодах, ягодах і винограду (на 41,5 %). Лише за чотирима позиціями, а саме: «хліб і хлібопродукти», «картопля», «олія» та «цукор» фактичне споживання перевищило раціональну норму. Проте, таке перевищення по зазначених групах продовольства, особливо хлібопродуктах та картоплі, є свідченням незбалансованості харчування населення, яке намагається забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок економічно доступніших продуктів.

Якість харчування характеризує такий індикатор продовольчої безпеки як добова енергетична цінність раціону людини. Відповідно до даних Держкомстата України середньодобова поживність раціону людини у 2011 р. становила 2951 ккал, що на 18,1 % перевищує граничний критерій та на 0,7 % вище проти 2010 р. Треба підкреслити, що деяке зростання останніми роками калорійності спожитих продуктів відбувається на фоні загального зниження вмісту основних мікро- та макроелементів у складі продуктів харчування (протеїну, кальцію, заліза та інших). Разом з тим, позитивним моментом стану економічної безпеки є те, що задоволення потреб населення у продуктах харчування, у межах його купівельної спроможності, здійснюється за рахунок вітчизняного виробництва.

Отже, гарантування продовольчої безпеки потребує стабільного забезпечення внутрішнього ринку продуктами харчування власного виробництва в достатній кількості і необхідній якості та нарощування експортного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. <http://www.rada.gov.ua>